

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษามีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ ในขณะที่ประเทศของเราจำเป็นต้องเร่งพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม การพัฒนาประเทศจะบรรลุเป้าหมายได้นั้นจำเป็นต้องตระหนักถึงการจัดการศึกษาและการพัฒนาการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างยิ่งต่อการศึกษานี้ เพราะครูเป็นผู้ให้ความรู้ ประสบการณ์และอบรมให้เยาวชนของชาติ เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (2526 : 194) พระราชทานแก่คณะครู นักเรียนโรงเรียนไกลกังวลหัวหิน เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2524 ขอัญญาความกล่าวในที่นี้

ข้อหนึ่งของครูจะต้องฝึกตนเองให้แตกฉานและแม่นยำชำนาญทั้งในด้านวิชาความรู้และวิธีสอนเพื่อสามารถสั่งสอนได้อย่างกระจ่างแจ้ง และถูกต้องสมบูรณ์ อีกข้อหนึ่ง จะต้องฝึกหัดจิตใจของตัวเองให้หนักแน่น สุจริต ซื่อตรง ประกอบด้วยเมตตาและความสุภาพอ่อนโยน จะทำให้ศิษย์มองเห็นซึ่งและประทับใจในความสามารถและความดีของครู

ดังนั้นครูจึงมีความสำคัญอย่างมากในการพัฒนาการศึกษาให้ก้าวหน้าเพื่อสร้างเยาวชนให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ดังที่ สุวีลนา อุทัยรัตน์ (2525 : 99-100) ได้กล่าวไว้ว่า ครูที่มีสมรรถภาพย่อมสามารถจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนได้ ถ้าครูขาดสมรรถภาพแล้ว แม้ว่าหลักสูตรจะดีแค่ไหนเพียงใด ผู้เรียนก็ไม่สามารถพัฒนาตนเองได้เลย หากต้องการให้เด็กในอนาคตเป็นผู้มีสมรรถภาพจะต้องสร้างสมรรถภาพหรือพัฒนาครูให้มีสมรรถภาพเสียก่อน และภิญโญ สาธร (2523 : 35) ได้กล่าวถึงความสำคัญของครูไว้ว่า

โรงเรียนเป็นระบบสังคมนิยมหนึ่ง บรรดาสิ่งก่อสร้างอาคารสถานที่จะสวยหรู
ดีแค่ไหนเพียงใด หลักสูตรแบบเรียนตลอดจนอุปกรณ์การสอน การเรียนจะวิเศษ
ขนาดไหนก็ตาม จะไม่มีความหมายเลยถ้าคนที่ใช้สิ่งเหล่านี้ไม่มีความสามารถที่
จะใช้หรือไม่มีความตั้งใจหรือพอใจที่จะใช้ให้เกิดประโยชน์ที่สุด รวมความว่า
ความเจริญของวงการศึกษานั้นอยู่กับบุคคลที่ทำงานทางการศึกษา ซึ่งมีหลายฝ่าย
หลายหน้าที่ แต่ที่สำคัญที่สุดมี 2 ประเภท คือผู้บริหารการศึกษากับผู้สอนหรือครู

ด้วยเหตุนี้ในการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าจำเป็นต้องอาศัยครูที่มีสมรรถภาพในด้าน
ความรู้ ความสามารถ ทักษะในวิชาชีพ เจตคติและพฤติกรรมที่เหมาะสม เจ ที กิบสัน
(J.T Gibson 1976 : 14-16) ได้กล่าวถึงสมรรถภาพของครูไว้ว่า ครูที่สอนให้ได้
ผลนั้น ต้องประกอบด้วยสมรรถภาพต่าง ๆ 4 ประการคือ ความรู้ในเนื้อหา ความรู้ในจิตวิทยา
การเรียนการสอน ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ และการวัดผลความสามารถ
ในการปรับแนวความคิดใหม่ ๆ ทางการสอน พินัส หันนาคินทร์ (2521 : 181-182)
ได้สรุปแนวความคิดเกี่ยวกับสมรรถภาพของครูว่า ผู้ที่จะออกไปประกอบอาชีพครูจะต้องมี
ความสามารถในด้านต่าง ๆ คือ มีความรู้ ความสามารถในวิชาสามัญทั่วไป มีความรู้ความ
สามารถในวิชาที่จะนำไปใช้สอน และมีความสามารถในด้านวิชาชีพ และจากการสัมมนาณคดี
คณะศึกษาศาสตร์ คุรุศาสตร์ ณ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2523 : 108) ได้กำหนดลักษณะ
ของบัณฑิตที่มีสมรรถภาพไว้ 3 ประการคือ

1. มีความรู้ ซึ่งแบ่งออกเป็น ความรู้ในวิชาที่สอน ความรู้ในวิชาครู ความรู้
ในหน้าที่การงานที่ครูจะต้องปฏิบัติ
2. มีทักษะในการสอนและปฏิบัติงานดี
3. มีคุณธรรมนิยมสมควรแก่การยกย่องว่าเป็นครู ได้แก่ คุณธรรม จริยธรรมและ
คตินิยมในความ เป็นครู

การที่จะสามารถ เป็นครูที่มีสมรรถภาพได้นั้นจะต้องพยายามปรับปรุงตนเองในทุก ๆ
ด้านให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของระบบการศึกษา ระบบการเรียนการสอน วิธีการหนึ่งที่จะ
สามารถพัฒนาครูให้มีคุณภาพก็คือ การให้การศึกษา อบรม เพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์และความรู้

อันจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน และการปฏิบัติงานของครู ครูที่ทำการสอนมาเป็นเวลานาน มักจะยึดมั่นอยู่กับประสบการณ์เดิมของตน บางครั้งอาจจะไม่ทันต่อเหตุการณ์ความเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาและวิทยาการใหม่ ๆ ถ้าหากครูได้รับการศึกษาอบรมและเพิ่มพูนประสบการณ์ใหม่ ๆ ก็จะสามารถช่วยพัฒนาคุณภาพของครูได้ บรรณสิทธิ์ สลับแสง (2515 : 75) กล่าวว่า "การศึกษอบรมเป็นกระบวนการหนึ่งที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและทัศนคติของครูให้ดีขึ้น เป็นการเพิ่มพูนสมรรถภาพในการทำงานให้สูงขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต อีกทั้งจะช่วยพัฒนาพฤติกรรม ทักษะ ทัศนคติและความรู้อื่นให้เหมาะสมกับงานที่พัฒนาไปตามลำดับ"

โดยเฉพาะการพัฒนาครูในระดับมัธยมศึกษา มีความสำคัญอย่างมาก เพราะการศึกษาในระดับนี้เป็นการผลิตประชากรที่สามารถช่วยเหลือพัฒนาประเทศได้ ดังแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 พ.ศ. 2530-2534 (2528 : 11) มีนโยบายในการพัฒนาการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา คือ "มุ่งจัดการเรียนการสอนและแนะแนวอาชีพให้ผู้เรียนสามารถใช้วิชาชีพความรู้ที่เรียน ไปประกอบอาชีพได้ รวมทั้งให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของการพัฒนาในท้องถิ่น" ผู้บริหารในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาจึงเป็นบุคคลที่จะจัดการศึกษาในระดับนี้ไปสู่ความสำเร็จตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สิ่งสำคัญที่ผู้บริหารจะต้องคำนึงถึงก็คือ การพัฒนาสมรรถภาพของครูในโรงเรียน ผู้บริหารจำเป็นต้องเร่งสำรวจสภาพการปฏิบัติงาน ปัญหา ขอบกพร่องและความต้องการของครู ในการพัฒนาตนเอง เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการแก้ไข ปรับปรุงพัฒนาสมรรถภาพของครูในโรงเรียน จากเอกสารประกอบการอบรมเตรียมผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา รุ่นที่ 18 (2524 : 75) ได้กล่าวถึงความจำเป็นของการพัฒนาครูไว้ว่า "ครูอาจารย์ที่ไม่ได้พัฒนาตนเอง และไม่ได้รับการพัฒนาจากหน่วยงาน อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสถาบันได้ และอาจก่อให้เกิดความเสื่อมศรัทธาต่อตัวครู โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการสอนนักเรียน"

ในปัจจุบันการพัฒนาสมรรถภาพของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา ได้มีการคิดค้นวิธีการ ประเภทและรูปแบบเพื่อสนองความต้องการในการพัฒนาสมรรถภาพของครูในโรงเรียนกันมากขึ้น โดยการจัดการฝึกอบรม สัมมนา ประชุม การลาศึกษาต่อ การพบปะสนทนา

แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างครูด้วยกัน วิธีการเหล่านี้สามารถจะช่วยครูพัฒนาสมรรถภาพ
 ด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะ นุคลิกภาพ และเจตคติได้อย่างมาก ครูภาษาไทยในระดับ
 มัธยมศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาสมรรถภาพของตนด้วยเช่นกัน เพราะภาษาไทยเป็นวิชาที่
 มีความสำคัญสำหรับคนไทยที่จะต้องใช้ภาษาไทยเป็นรากฐานในการติดต่อสื่อสารเพื่อทำความเข้าใจ
 เข้าใจ ตลอดจนใช้ในการศึกษาวิชาการแขนงต่าง ๆ เพื่อใช้พัฒนาประเทศ ดังนั้นการพัฒนา
 การเรียนการสอนวิชาภาษาไทยจึงจำเป็นอย่างยิ่ง ดังที่ บ.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ
 (2523 : 99) ได้กล่าวว่า "ถ้าเราต้องการปรับปรุงการศึกษาให้มีความหมายแก่ชีวิต
 เราก็ต้องรีบเร่งปรับปรุงการสอนภาษาไทยโดยเร็วที่สุด เพราะภาษาเป็นชีวิตของชาติ เป็น
 ศูนย์รวมความคิดของชาติ และภาษาเป็นวิถีทางที่จะนำไปสู่การพัฒนาบุคลิกภาพเกือบทุกด้าน"

การเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ครูภาษาไทยมักจะประสบปัญหาในด้านต่าง ๆ ซึ่ง
 อาจเกิดจากผู้บริหาร นักเรียน และจากตัวครูภาษาไทยเอง ดังที่ สุจริต เพียรชอบ
 และสายใจ อินทร์พรหม (2523 : 6-7) กล่าวถึงปัญหาการเรียนการสอนที่เกิดขึ้นกับ
 ครูภาษาไทยไว้ 2 ด้านคือ

1. ด้านทัศนคติ ครูภาษาไทยมีความรู้สึกว่าการเป็นครูภาษาไทยไม่มีความสำคัญ เพราะไม่ได้การสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน ทำให้เกิดความเบื่อหน่ายในการสอน ครูภาษาไทยบางคนขาดทักษะในการใช้ภาษา เพราะไม่ได้รับการฝึกฝนเตรียมตัวอย่างถูกต้องในการสอน
2. ด้านการเรียนการสอน ครูภาษาไทยไม่เข้าใจหลักสูตรและเนื้อหา ไม่เปลี่ยนแปลงวิธีการสอน ขาดการใช้สื่อการสอนและการวัดผลอย่างสม่ำเสมอ ขาดประสบการณ์และความเข้าใจในการสอนแบบทักษะสัมพันธ์ ขาดคำราวิชาภาษาไทยที่จำเป็นใช้ค้นคว้าเกี่ยวกับการสอน

ไพฑูริย์ ลินลารัตน์ (2525 : 377-378) กล่าวถึงปัญหาของครูภาษาไทยไว้ว่า
 ในกระบวนการเรียนการสอนทุกรูปแบบ ครูเป็นผู้ซึ่งมีความสำคัญที่สุดโดยเฉพาะในสภาพ
 การศึกษาวิชาภาษาไทย ที่ครูยังเป็นผู้กำหนดแนวทางและกิจกรรมต่าง ๆ ของการศึกษายู่

อย่างมากและอย่างสม่ำเสมอ มีปัญหาที่สำคัญของครูผู้สอนภาษาไทยคือ ขาดความรู้ ขาดความกระตือรือร้น ขาดความตระหนักสำนึกในการดำเนินการสอนอย่างมีคุณภาพและขาดกำลังใจ การพัฒนาสมรรถภาพของครูภาษาไทยสามารถแก้ปัญหาดังกล่าวได้ อีกทั้งการพัฒนาสมรรถภาพของครูยังเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาวิชาการของโรงเรียน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของโรงเรียน การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาสมรรถภาพของครูภาษาไทย อาจเกิดจากการรวมตัวของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน หรือจัดโดยตรงขึ้นภายในโรงเรียนแต่ละแห่งก็ได้ จากการวิจัยของ ปราณี ไวยบูรณ์ (2527 : 109-110) ที่เกี่ยวกับบทบาทของกลุ่มโรงเรียนในการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย พบว่า กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษามีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือและพัฒนาการเรียนการสอนภาษาไทยภายในกลุ่มโรงเรียนอยู่ในระดับน้อย และเห็นว่ากลุ่มโรงเรียนควรมีบทบาทในการช่วยเหลือและพัฒนาการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยให้มาก โดยการจัดประชุมปฏิบัติการ อบรม และสัมมนาครูภาษาไทย

ผู้วิจัยในฐานะครูภาษาไทยที่สอนระดับมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร มีความปรารถนาจะเห็นครูภาษาไทยทุกคนมีประสิทธิภาพ สามารถผลิตนักเรียนที่มีความสามารถ ออกสู่สังคม จึงได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถภาพของครูภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เพื่อสร้างโครงการพัฒนาสมรรถภาพของครูภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ และสมรรถภาพ ในการสอนของครูภาษาไทย ผู้วิจัยจะนำเสนอโครงการพัฒนาสมรรถภาพของครูภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของโรงเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการ พัฒนาสมรรถภาพของครูภาษาไทย ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร ในด้านความรู้ ด้านการเรียนการสอน และด้านบุคลิกภาพ และเจตคติ
2. เพื่อนำเสนอโครงการพัฒนาสมรรถภาพของครูภาษาไทยในโรงเรียนมัธยมศึกษา

ขอบ เขตของการวิจัย

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้วางขอบ เขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. การศึกษาเกี่ยวกับความต้องการพัฒนาสมรรถภาพของครูภาษาไทย จะศึกษาจากความต้องการของครูภาษาไทยที่ปฏิบัติงานอยู่ในปีการศึกษา 2530 ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร สังกัดกรมสามัญศึกษา
2. การศึกษาความต้องการพัฒนาสมรรถภาพของครูภาษาไทย ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยจะศึกษาความต้องการพัฒนาสมรรถภาพของครูภาษาไทย 3 ด้าน ดังต่อไปนี้
  - 2.1 ความต้องการพัฒนาสมรรถภาพของครูภาษาไทย ด้านความรู้
    - 2.1.1 ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรวิชาภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา
    - 2.1.2 ความรู้เสริมในเนื้อหาวิชาภาษาไทย
  - 2.2 ความต้องการพัฒนาสมรรถภาพของครูภาษาไทย ด้านการเรียนการสอน
    - 2.2.1 การวางแผนการสอน
    - 2.2.2 วิธีการสอนแบบต่าง ๆ
    - 2.2.3 การผลิตและใช้สื่อการสอน
    - 2.2.4 การวัดและประเมินผล
  - 2.3 ความต้องการพัฒนาสมรรถภาพของครูภาษาไทย ด้านบุคลิกภาพและ เจตคติ
    - 2.3.1 บุคลิกภาพ
    - 2.3.2 เจตคติ

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

โครงการพัฒนาสมรรถภาพ หมายถึง แผนหรือเค้าโครงในการจัดกิจกรรมและดำเนินการเพื่อให้ครูภาษาไทย ได้มีโอกาสเพิ่มพูนสมรรถภาพในด้านความรู้ ด้านการเรียนการสอน และบุคลิกภาพและเจตคติ เพื่อประสิทธิภาพในการสอนภาษาไทย

ครูภาษาไทย หมายถึง ครูที่สอนวิชาภาษาไทย ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด
กรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร

โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษา
ตอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. เป็นแนวทางให้ผู้บริหารโรงเรียน กลุ่มโรงเรียน ศึกษาพิเศษ หัวหน้า
หมวดวิชาภาษาไทย ในการจัดโครงการพัฒนาสมรรถภาพของครูภาษาไทย
2. เป็นแนวทางให้แก่ครูภาษาไทยในการพัฒนาสมรรถภาพการสอนภาษาไทย
ในระดับมัธยมศึกษา
3. เป็นแนวทางในการวิจัยต่อไป